

Το τέλος της βιομηχανικής κοινωνίας

Πάνε αρκετά χρόνια, τώρα, που γίνονται ολοένα και εμφανέστερα τα σημεία παρακμής της σημερινής παγκόσμιας κοινωνικής δομής, που συγκροτήθηκε προκειμένου να εξυπηρετήσει τις αυξανόμενες ανάγκες μιας θυελλώδους βιομηχανικής ανάπτυξης. Η αρχή της κρίσης της βιομηχανικής κοινωνίας μας, εκδηλώνεται ως αποτέλεσμα της αδυναμίας εξευρέσεως φτηνών πρώτων υλών και ενέργειας, παραγόντων πάνω στους οποίους δόμησε την ύπαρξή της.

Η δυσπραγία αυτή οφείλεται κύρια σε δύο γεγονότα: Πρώτον, την αρχή εξάντλησης των πρώτων υλών, που ήταν αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης υπερεκμετάλλευσής και δεύτερον, το τέλος της περιόδου της αποικιοκρατίας και του νεοϊμπεριαλισμού.

Οι πλούσιες βιομηχανικές χώρες βλέπουν πλέον ν' αλλάζουν οι εμπορικοί όροι των συναλλαγών και το κόστος ν' αυξάνεται σημαντικά. Το κυριότερο, όμως, είναι ότι η εξάρτηση των βιομηχανικών κρατών, από τις χώρες παραγωγής ενέργειας και πρώτων υλών, δημιουργεί πιέσεις στο πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, που δυναμιτίζουν τις δομές του βιομηχανικού πολιτισμού.

Τα βιομηχανικά έθνη έχουν πλέον ν' αντιμετωπίσουν τρεις διαλυτικούς παράγοντες, που συν τω χρόνω ισχυροποιούνται περισσότερο.

Πρώτος, παράγοντας είναι η αυξανόμενη αυτονομιστική και εθνικιστική δράση.

Δεύτερος, η δυναμική συγκρότηση και παρουσία κοινωνικών δυνάμεων, που αμφισβητούν τις δομικές αξίες της βιομηχανικής κοινωνίας (Πράσινοι, Οικολόγοι Εναλλακτικοί κ.λπ.).

Τρίτον, η ύπαρξη και δράση κοινωνικών ομάδων, θυμάτων της βιομηχανικής περιόδου (ναρκομανείς, χούλιγκαν, αναρχικοί, φυλετικές μειονότητες κ.λπ.).

Τα πολιτικά χαρακτηριστικά της παγκόσμιας αυτής βιομηχανικής κρίσης είναι και αυτά εμφανή και εκδηλώνονται ουσιαστικά μέσα από δύο κυρίαρχες αμφισβητήσεις.

Πρώτον, την αμφισβήτηση της δυνατότητας κοινωνικής παρέμβασης των κομμάτων, του ουσιαστικότερου στοιχείου δόμησης της αστικής δημοκρατίας.

Η αμφισβήτηση αυτή, τις περισσότερες φορές κεντρώνεται στη φυσική ανθρώπινη αδυναμία των ηγεσιών της βιομηχανικής περιόδου να κατανοήσουν ότι η δύναμη πλέον δεν βρίσκεται στην αποφασιστικότητα και την ισοπεδωτική πυγμή, αλλά στην ικανότητα ν' ακούν τους άλλους, ν' αντιμετωπίζουν με φαντασία τα προβλήματα και να αναγνωρίζουν την περιορισμένη φύση τους.

Η δεύτερη αμφισβήτηση, αφορά τις συμβατικές αντιλήψεις, για το πόσο η αρχή της πλειοψηφίας υπηρετεί την κοινωνική δικαιοσύνη. Στην αρχή της βιομηχανικής περιόδου, υπήρχαν δύο συγκροτημένες κοινωνικές ομάδες, αυτή των ελαχίστων πλουσίων και αυτή της πλειοψηφίας των φτωχών.

Η σημερινή, όμως, εποχή δεν έχει τα αυτά χαρακτηριστικά. Αφενός επικρατεί μια ευρεία κοινωνική πολυδιάσπαση με μη οικονομικά κριτήρια, αφετέρου η κοινωνική ομάδα των φτωχών, στα βιομηχανικά ανεπτυγμένα κράτη δεν αποτελεί πλειοψηφία.

Σωστά λοιπόν ο Α. Τόφλερ αναφέρει: «Χρειαζόμαστε νέους θεσμούς, σχεδιασμένους για μια δημοκρατία μειοψηφιών, θεσμούς που στόχος τους θα είναι ν' αποκαλύπτουν τις διαφορές και όχι να τις καλύπτουν με επιβεβλημένες ή ψεύτικες πλειοψηφίες βασισμένες σε επιλεκτικές ψηφοφορίες ή περιορισμένες εκλογικές διαδικασίες. Πρέπει να εκσυγχρονίσουμε το σύστημα, έτσι ώστε να ενισχύσουμε το ρόλο των διαφορών μειοψηφιών και παράλληλα να τους επιτρέψουμε, συνεργαζόμενες, να συγκροτούν πλειοψηφίες».

Τελικά, είναι φανερό πλέον ότι η κρίση δεν υλοποιείται μέσα από τη σύγκρουση φτωχών και πλουσίων, κομμουνιστών και καπιταλιστών, ανάμεσα σε εθνικά κόμματα. Κύρια εκφράζεται μέσω της σύγκρουσης εκείνων που προσπαθούν να αναπαραγάγουν και διαιωνίσουν τις δομές της βιομηχανικής κοινωνίας κι εκείνων που έχοντας αντιληφθεί τ' αδιέξοδα, αναζητούν τις δομές της κοινωνίας του μελλοντος.

Του δρ. ΜΑΝΟΥ ΔΑΝΕΖΗ' επίκουρου καθηγητή Πανεπιστημίου Αθηνών